

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว

Art of Using Language in Khao of Chandee Channiw

Received: March 24, 2021; Revised: June 8, 2021; Accepted: June 16, 2021

ปุนยาพร เส้าเปา¹ ตูลาภรณ์ แสนปรน²
Punyaporn Saopao¹, Tulaporn Saenpron²

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษา ด้านการใช้คำ เช่น การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การใช้คำเรียกขาน ศึกษาด้านการใช้ความเปรียบ เช่น การใช้ความเปรียบแบบอุปมาอุปไมย การใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ การใช้ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ และศึกษาด้านลีลากลอน เกี่ยวกับรสในวรรณคดีที่แม่ครูจันทร์ดีได้ประพันธ์ไว้ในวรรณกรรมคำว การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาศึกษานั้นมีทั้งหมดจำนวน 7 เรื่อง คือ คือ 1) คำวฮ่ำสอนลูกผู้หญิง 2) คำวคนจันทัดถิ่น 3) คำวหวังทรัพย์ากร 4) คำวทำบุญฮ่วมน้อง 5) คำวฮ่ำกำปอน 6) คำวความสามัคคี 7) คำวส่งความสุขในวันปีใหม่ วรรณกรรมคำวของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนีว จึงนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรค่าแก่การการศึกษา ด้านการใช้ภาษา เพราะ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่จะผสมผสานระหว่างภาษาคำเมืองมีความเป็นเอกลักษณ์กับภาษากลาง จึงทำให้สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสอดแทรกแนวคิด หลักความเปรียบแฝง ความหมายของหลักคำสอนแนวปฏิบัติในทางที่ดีงามแก่บุคคลทุกเพศทุกวัยให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม สิ่งเหล่านี้จึงสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย วรรณกรรมคำวจึงเป็นสิ่งที่เราไม่ควรจะมองข้ามหากแต่เราควรที่จะรู้จักอนุรักษ์สืบสานไว้เพื่อที่จะได้นำมาเป็นมรดกทางด้านของภาษาให้บุคคลชนรุ่นหลังได้สามารถศึกษาต่อไปไม่ให้อายุหายไปตามกาลเวลา

คำสำคัญ: คำว, แม่ครู

Abstract

There are 3 purposes of the research of language studying in “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew. The first purpose is for studying arts of language usage such as compound word using, reduplication word using, metonymy word using. The second purpose is for studying of comparison studying such as symbolic comparison, metaphor.

¹ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e-mail: Nongning2610@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University), e-mail: saenpron_ann@hotmail.com

The last purpose is for studying rasa using in “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew. The researcher has collected 7 stories of “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew for studying in this research which are 1) “Kaw hum som luk phuying” 2) “Kaw konjon pad thin” 3) “Kaw huang Subpayakorn” 4) “Kaw tam boon huam nong” 5) “Kaw hum gum pon’ 6) “Kaw kwarm samakkee” 7) “Kaw song kwarm suk nai wan peemia”. “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew is interesting and worthy for language usage studying because the used language usage in this literature is the combined-style language usage between northern Thai language usage and Thai language so “Kaw literature” by Mrs. Jundee Junnhew is easy to understand clearly with hiding concept of culture, the way of doctrine meanings for every people to be with moral that they can apply for every time of their lives. The “ ” Kaw literature” should not be overlooked and they should be conserved to be the lingual heritage for the next generation people studying in the future.

Keywords: Khao, Mae Kru

บทนำ

คำว่าฉันทลักษณ์ประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านล้านนานิยมใช้มาก “คำว” เป็นคำประพันธ์ที่มีทั้งหมด 5 ประเภท คือ “คำวก้อม” เป็นโวหารที่กินใจหรือสุภาพศีลสนั่น ๆ มักใช้ประกอบการสนทนา “คำคาว คำเครือ” เป็นสำนวนแบบฉบับที่หนุ่มสาวใช้เจรจาเป็นโวหารรัก “คร่าวใช้” เป็นจดหมายที่มีไปมาระหว่างหนุ่มสาวเทียบได้กับเพลงยาวของภาคกลาง “คำวร้า” ใช้พรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ คล้ายกับจดหมายเหตุ เช่น คร่าวรำน่านอง คร่าวร่าคร่าวทานสลาที่ย้อม คำวร้าครุบาทวีริชย์ และ “คำวธัมม” ใช้ในการแต่งเรื่องจากชาดก มีลักษณะคล้ายเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่ออ่านเล่าสู่กันฟังทั่วไป (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2546: 31)

“คำว” เป็นชื่อของฉันทลักษณ์ประเภทหนึ่งของล้านนาที่มีการส่งสัมผัสของคำประพันธ์ประเภท คำวว่าเหมือนเชือกคำว เพราะเป็นการเรียงร้อยถ้อยคำให้เป็นระเบียบเหมือนห่วงโซ่คือคล้องจองกันไปมีเรื่องราวที่แต่งต่อกันอย่างยืดยาว ทางภาคเหนือเรียกเชือกขนาดยาว ว่า “เชือกคำว” เพราะมีลักษณะเป็นเส้นยาวๆติดต่อกันไป มีลักษณะร้อยกรองถ้อยคำให้รวมกันอย่างมีระเบียบตามหลักเกณฑ์หรือ วิธีการแต่งแห่งคำประพันธ์ประเภทของคำวร้า แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะใกล้เคียงกับกลอนของภาคกลางและไม่ซับซ้อนเหมือนโคลง (หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2558: 83)

ถ้าหากจะพูดถึงวรรณกรรมในภาคเหนือในส่วนใหญ่คนในภาคเหนือจะนิยมฟังวรรณกรรมที่เกิดจากการละเล่นดนตรีประเภท การสีซอล้อ ดิดซิ่ง ผสมกับการแต่งที่มีท่วงทำนองจังหวะที่ฟังแล้วมีความไพเราะ อ่อนช้อยเพราะชาวเหนือของเรานั้นจะอยู่ในสภาพภูมิอากาศที่เย็น ฉะนั้นอุปนิสัยของผู้คนรวมถึงลักษณะการพูดจึงมีลักษณะช้า มีความอ่อนน้อมถ่อมตน วรรณกรรมที่เป็นภูมิปัญญามาตั้งแต่สมัยก่อนคือ วรรณกรรม คำว มีเนื้อหาล้วนใหญ่จะเน้นเกี่ยวกับการสอนการดำเนินชีวิต นิทานธรรมมะ เพราะที่มาของวรรณกรรมคำวมีเค้าเรื่องมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งในสมัยก่อนนั้นครูผู้สอนจะเป็นพระภิกษุชาวล้านนาเทศนาให้แก่บุคคลทั่วไปได้ฟังในพระธรรมคำสอนที่ปรากฏออกมาในรูปแบบ คำว เช่น คำวหงส์หิน คำวขอเจ้าสุวัตต์นางบัวคำ ฯลฯ ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องมาจากนิทานชาดกของพระพุทธเจ้า

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมคำผู้วิจัยจึงเริ่มจากคำที่มาจากอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ที่ส่วนใหญ่เน้นวรรณกรรมคำจากอำเภอลี่จะเป็นที่รู้จักกันในนามคำประวัติของพระเกจิของล้านนาหรือที่ชาวล้านนาเรียกว่า ครูบา ซึ่งหมายถึงผู้ที่บวชมาตั้งแต่เล็กจนสามารถบรรลุถึงพระธรรมและเป็นครูบาอาจารย์โดยประวัติส่วนใหญ่ที่กวีชาวล้านนานำมาสร้างสรรค์นั้นจะเป็นประวัติที่เกี่ยวกับความพากเพียร อดทน ต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญจนได้มาเป็นครูบาในเส้นทางภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ และเผยแพร่พระธรรมคำสอนอันดีงามแก่บุคคลทั่วไปแต่นอกจากในอำเภอลี่จะมีคำเกี่ยวกับประวัติครูบาแล้วนั้นก็ยังมีคำที่มาจากกวีในอีกหลายหมู่บ้านโดยผู้วิจัยนั้นได้ศึกษาคำในภูมิสำเนาของตนเองคือหมู่บ้านบ้านแม่หวาง โดยมีกวีประจำหมู่บ้านคือ แม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว แม่ครูจันท์ดีถือว่าเป็นบุคคลต้นแบบและน่ายกย่องเป็นอย่างยิ่ง เพราะ ท่านเป็นบุคคลที่มีความขยัน มุ่งมั่น เพียรพยายาม สืบทอดอนุรักษวรรณกรรมคำมาตั้งแต่สมัยเยาว์วัย จนสามารถเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านกวีแห่งคำมาอย่างยาวนาน 40 กว่าปีโดยคำของแม่ครูจันท์ดีมีกลวิธีการแต่งที่โดดเด่นและน่าสนใจคือ มีเนื้อหาจังหวะของคำที่ค่อนข้างเร็ว แต่แฝงด้วยความไพเราะ มีข้อคิดคติสอนใจที่ดี เช่น คำสอนให้คนประพฤติอยู่ในทางที่ดี คำสอนเรื่องความสามัคคีกันของคนในสังคม คำว่าบ่าวเกี้ยวสาว คำว่าอวยพรปีใหม่ และคำเกี่ยวกับการสอนให้รู้จักรักษาหงแหนทร์พยากรณ์ชาติ โดยทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการใช้ภาษาของคำที่ปรากฏในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว เพื่อให้ทราบถึงศิลปะทางภาษาในการแต่งวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดีกวีเด่นด้านภาษาแห่งบ้านแม่หวางจนทำให้เกิดความภาคภูมิใจแก่คนในหมู่บ้านแม่หวางและในอำเภอลี่ไม่ให้อายุหายไปตามกาลเวลาตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกๆวันนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมคำ ของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำ ของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว มีขอบเขตในการวิจัยแบ่งแยกเป็น ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาเนื้อหาของศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว และ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูลมาทั้งหมด 7 เรื่อง คือ 1) คำฮ่ำสอนลูกผู้หญิง 2) คำวคนจันพัตถิน 3) คำหว่งพริกพยากรณ์ 4) คำทำบุญฮ่วมน้อง 5) คำฮ่ำกำปอน 6) คำวความสามัคคี 7) คำส่งความสุขในวันปีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินงานวิจัยโดยอาศัยข้อมูลเอกสารและแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมและศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราของวรรณกรรมคำตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ด้านศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนี่ว และ ขั้นตอนที่ 3 เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

คำว่า ของแม่ครูจันทร์ดี จันทรหนิ้ว เป็นคำที่จัดอยู่ในประเภทของคำว้า เพราะ ส่วนใหญ่จะแต่ง พรรณนาเกี่ยวกับ การสอนบุคคลทั่วไปเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีในสังคม คำของแม่ครูจันทร์ดีที่ ผู้วิจัยได้รวบรวมเพื่อนำมาศึกษามีทั้งหมด 7 เรื่อง คือ คำสอนลูกผู้หญิง คำสอนคนจนพดถีน คำหวัง ทรัพย์ากร คำทำบุญฮ่วมน้อง คำฮ่ำกำปอน คำความสามัคคี คำส่งความสุขในวันปีใหม่ สามารถ จำแนกเนื้อหาสาระสำคัญส่วนใหญ่ที่จะสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนของสตรี และสอนให้เป็นคนดี ในสังคมมีความรู้รักสามัคคี สอนให้รู้จักรักษาทรัพย์ากรธรรมชาติ หรือ อวยพรให้ลูกหลานในวันมงคล รวมไปถึง ยังมีเนื้อหาที่ว่าด้วยการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวในสมัยก่อน เนื้อหาส่วนใหญ่ที่แม่ครูจันทร ดีได้แต่งมานี้มีการใช้ภาษาคำเมือง ที่เป็นภาษาเหนือผสมกับการใช้ภาษากลางเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ ได้ง่ายขึ้น จึงสามารถทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนก การใช้คำ การใช้ความเปรียบ สืลากอน ได้อย่างชัดเจน และเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

ศิลปะการใช้ภาษา

ศิลปะการใช้ภาษาเป็นลักษณะส่วนหนึ่งของท่านองของการเขียน ของในแต่ละบุคคลซึ่งจะมี กลวิธีในการใช้ภาษาที่มีความแตกต่างกัน เช่น การใช้ประโยคความซ้ำ ประโยคความซ้อน การใช้สำนวน โวหารภาพพจน์ การใช้เสียงของสระ การเลือกใช้คำต่างๆ วลี หรือการใช้ภาษาในเชิงความเปรียบ อุปมาอุปไมย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอรรถรสและมีความเข้าใจคล้อยตามจนสามารถสร้างจินตภาพตามเนื้อหาที่ ได้อ่านออกมาได้ (เนตรทราย คงอนุวัฒน์, 2550: 14)

1.1) การใช้คำ

การใช้คำ คือการรู้จักถ้อยคำต่างๆ อย่างถูกต้องชัดเจน ผู้ที่เป็นนักเขียนจึงจะต้องคำนึงถึงหลัก ของการใช้คำเพื่อให้สามารถสื่อความหมาย ให้ถึงผู้อ่านได้อย่างเข้าใจ (กาญจนา ปราบปัญจะ, 2553: 33)

1.1.1) การใช้คำซ้อน คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนเพื่อความหมาย

การใช้คำซ้อน คือ การนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน หรือตรงข้ามกันซึ่งเป็น คำประเภทเดียวกันมาซ้อนเข้าคู่กัน เพื่อให้เกิดความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งแยกเป็นคำสอนเพื่อ ความหมาย คือการนำคำที่มีความหมายสมบูรณ์มาซ้อนกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเพื่อทำให้เกิดคำที่ให้ความหมายที่คงที่ ส่วนคำซ้อนเพื่อเสียงเป็นการนำคำที่มีเสียงคล้ายกันมาซ้อนกันเพื่อให้ออกเสียงได้อย่าง ง่ายขึ้น (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 58) การใช้คำซ้อนในวรรณกรรมคำของแม่ครูจันทรดี จันทรหนิ้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาศึกษา ในแต่ละบทแล้วจะเห็นได้ว่าการใช้คำซ้อนที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความไพเราะ มากยิ่งขึ้น จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคำซ้อนในเรื่อง “คำสอนหญิง” ของแม่ครูจันทรดี จันทรหนิ้ว พบคำ ซ้อน คือ หลายมากกว้าง นอนาย เก้าเหง้า โดยจะพบจากบริบทของวรรณกรรมคำดังต่อไปนี้

ตัวอย่างคำซ้อนที่พบในวรรณกรรมคำสอนหญิง พบทั้งหมด 3 คำ ดังต่อไปนี้

1) หลายมากกว้าง นอนาย

“เกิดเป็นคนยิง มาในโลกหล้า เพราะเข็มบุญนาลูกให้ บุเปลกาตา บได้สร้างไว้
มีหลายมากกว้างนอนาย”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 1)

ประโยคนี้จึงแสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำซ้อน คำว่า “หลายมากกว่า” คำว่า “หลาย” ในที่นี้มีความหมายว่า มีจำนวนมาก คำว่า “มาก” มีความหมายว่า มีจำนวนเยอะ ส่วนคำว่า “กว้าง” มีความหมายว่า มีขนาดใหญ่ ซึ่งเมื่อนำแต่ละคำเมื่อนำมารวมกันทั้ง ๓ คำ จะมีความหมายเดียวกันคือ สิ่งที่มีอยู่ขนาดใหญ่มาก จึงทำให้เมื่อฟังแล้วเกิดความสละสลวยและไพเราะทางภาษาของการแต่งวรรณกรรมคำวส่วนคำว่า นอนาย เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง ที่ลงท้ายประโยคนั้นให้มีความหมายชัดเจนขึ้น

2) เก้าเหง้า

“บ่เป็นผู้จ่าย กับเขียนนอเจ้า วิชาเกาเหง้า มาแต่เก้าเหง้า
ได้เป็นคนหญิงลุ่มฟ้า”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 1)

ประโยคนี้จึงแสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำซ้อนคำว่า “เก้าเหง้า” คำว่า “เก้า” ในภาษาเหนือ แปลว่า ต้น ส่วนคำว่า “เหง้า” แปลว่า ราก ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายตรงข้ามกันแต่เมื่อนำมารวมกัน จะเห็นได้ว่าเป็นความหมายที่แปลว่า ต้นตระกูลเก่าแก่ที่อยู่มานานตั้งแต่สมัยอดีต

1.1.2) การใช้คำซ้ำ

คำซ้ำ คือคำที่เกิดจากการซ้ำเสียงคำเดียวกันตั้งแต่ ๒ ครั้ง ขึ้นไป เพื่อทำให้เกิดคำใหม่ได้ ความหมายใหม่ และคำที่มีเสียงซ้ำกันนั้นต้องทำหน้าที่อย่างเดียวกัน เวลาเขียนจะใช้เครื่องหมายไม้ยมก แทนคำที่ซ้ำ เช่น เร็ว ๆ ดำ ๆ ขาว ๆ โต ๆ (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 61) คำซ้ำ ในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันท์ดี จันท์หนี่ว เรื่อง “คำสอนหญิง” จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำซ้ำ คือคำว่า ปี่ ๆ น่อง ๆ ดังตัวบทดังต่อไปนี้

ปี่ ๆ น่อง ๆ

“ช่างมายแลร์เลี้ยง ก็อยจึ่งเอากำปากบ้อง จำกำวอนหูปี่ ๆ น่อง ๆ อย่าจำ
ปากกล้ำมิงกู”

(“คำสอนหญิง”, 2557, หน้า 3)

คำว่า ปี่ กับ น่อง หากอยู่เป็นคำโดดไม่มีไม้ยมกมาเติมข้างหลังก็จะมีความหมายที่ไม่แน่นอน เนื้อความก็จะมี ความหมายคือ ฟักกับน่อง แต่ถ้าหากเติมไม้ยมกเหมือนคำว่า คำว่า ปี่ ๆ น่อง ๆ มีความหมายคือ ฟัก ๆ กับ น่อง ๆ ในความหมายซ้ำแปลว่า ฟักน่องญาติทุกคนในวงศ์ตระกูลและเมื่อใส่ไม้ยมกเติมลงไปจึงทำให้เน้นเนื้อความถึงฟักน่องและเครือญาติมากยิ่งขึ้น

คำซ้ำ ในวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันท์ดีจันท์หนี่ว เรื่อง “คำวหวังทรัพย์ากร” จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำซ้ำทั้งหมด คำ คือคำว่า ไกล ๆ ถึง ๆ ดังตัวบทดังต่อไปนี้

ไกล ๆ

“ก้อยฟังเตอะตัว เจ้าหัวคำได้ ฟังสารซอยคว่าจ้อย ฮ้างหม้ายสาวจี
นารีหนุ่มน้อย ฟังสารคว่าสร้อยซอย ป้อเฮียนหนุ่มน้อย ตั้งตั้งขาวใส
ก้อยอดฟังไฟ ขดมาไกล ๆ ปี่ถ้ากลัว ว่าตัวน่องให้ จักจ้งจ้งจ่ายปี่ให้”

(“คำวทรัพย์ากร”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ไกล่ มีความหมายคือ สิ่งที่อยู่รอบๆตัวเรา ส่วนคำว่า ไกล่ๆ มีความหมายว่า ไม่อยากให้อยู่ห่างกัน เมื่อเติมไม้ยมกเข้าไปจึงทำให้คำ ๆ นั้นมีความหมายหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

ถึง ๆ

“ผ่อป่าดงไพร เป็นเป่าวแดดไหม้ เครือเขาหวนกิ่งก้นลุ่มใต้ ก้อยมันกาจว้ากย้าง กั้นฝนตกสิ่ง น้ำดั่งถึง ๆ ลั่นเต็มส่งถ้ำวังวน ผ่อดูป่าไม้ ปดาเป็นชน ผนตกฮ้ำจิม จุ่มปอบบ่แห้ง”

(“คำวทรพยากร”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ถึง มีความหมายคือ เสียงของสิ่งที่ถูกพัดมาอย่างแรง ส่วนคำว่าคำว น้ำดั่งถึง ๆ แปลว่า น้ำไหลแรงจนเกิดเสียงดังและเมื่อเราเติมคำว่า ถึง ๆ เข้าไปในประโยคจึงเป็นการใช้คำซ้ำเพื่อเน้นความหมายให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่าน้ำนั้นกำลังไหลแรงขึ้นจริงๆ

1.1.3) การใช้คำเรียกขาน

คำเรียกขาน คือ การใช้คำเรียกขานแทนตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยมีความหมายกว้าง เน้นให้เห็นและเข้าใจตามแบบอย่างเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นความเปรียบที่แทนลักษณะของคนนั้นๆให้เกิดการนึกถึงได้อย่างตรงตามจินตภาพ (พระครูสถิต จิตสังวร, 2554: 106)

คำเรียกขาน ที่ปรากฏ ในคำวของ แม่ครู จันทรดี จันทรหนิว พบว่ามีการใช้คำเรียกขาน คนไม่ดี ในคำว ความสามัคคี

1) คำเรียกขานคนไม่ดี คดโกงบ้านเมืองที่พบในคำว ความสามัคคี เช่นคำว่า ผีสาง ดังตัวอย่างของบริบทของตัวบทดังต่อไปนี้

*“อยู่ตั้งวันนี้ เสามีบ้นหา จ้างเรียกผิตนาพลาดปลั่ง ขอหื้อสอบสวน
ทบทวนหลายครั้ง ก่อนจะเลือกตั้งตัวแทน เหมือนเฮาซ้อล้อ ต้องผ่อผแวแก้น
คัดเลือกตัวแทน หื้อแห่งผ่อหน้า เป็นคนเป้นผี คนคืดคนบ้า
ปัดจะระณาแน่ซัด เลือกเอาผีสาง จ้างบ่แม่นตืด คืดหันแต่ได้ความรวย”*

(“คำวความสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

คำว่า ผีสาง แปลว่า สิ่งที่ไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่า เป็นสิ่งที่เมื่อมนุษย์พบเจอ มักจะพากันหวาดกลัว หรือเชื่อว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย เมื่อนำคำว่า ผีสาง มาเป็นคำเรียกขาน จึงกลายเป็นการสื่อถึงสิ่งที่ไม่ดี หรือ คนไม่ดี

จากการศึกษาวรรณกรรมคำว ของ แม่ครูจันทรดี จันทรหนิว ในด้านของการใช้คำ พบว่า มีการใช้คำซ้อนเพื่อความหมายคือคำว่า หลายมากกว่า และใช้คำซ้อนเพื่อเสียง คือคำว่า นอนาย ใช้คำซ้ำที่เน้นเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติ คือ คำว่า ปี่ ๆ น้อง ๆ และคำซ้ำที่เน้นระยะทาง คือคำว่า ไกล่ ๆ คำซ้ำที่เลียนเสียงธรรมชาติคือคำว่า ถึง ๆ ส่วนคำเรียกขานพบว่ามีการใช้คำเรียกขานแทนคนไม่ดีว่า ผีสาง

1.2) การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบ คือ กลวิธีของรูปแบบการเขียนที่มีวิธีการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา สำนวนสุภาพศิต คำสอนที่มีมาแต่เดิมและเกิดขึ้นใหม่ หรือวิธีการถ่ายทอดความคิดของผู้แต่งในการ

เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่นเพื่อก่อให้เกิด ความคิด ความรู้สึก จนเกิดจินตภาพที่เด่นชัดสู่ผู้อ่านให้สามารถ เข้าใจถึงเนื้อความนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน (ปราโมทย์ สกฺุสรักความสุข, 2554: 19)

1.2.1) คำอุปมาอุปไมย

คำว่า “อุปมาอุปไมย” ทั้งสองคำนี้มีลักษณะที่เมื่อนำมารวมกันแล้วจะกลายเป็นข้อความ ที่ใช้เปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพในการเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจนโดยคำ ที่เราจะสังเกตและรู้ได้เมื่อพิจารณาข้อความในแต่ละข้อความคือคำว่า ราว เหมือน ดุจ ดัง (เรียงชัย ทองหล่อ, 2557: 441) อย่าง ราวกับ โดยในตัวบทวรรณกรรมคำว ของแม่ครู จันทรดี จันทรหนิ้ว มีตัวอย่างในการใช้ข้อความมาแต่งเพื่อเปรียบเทียบดังตัวอย่างของบริบทของคำวดังต่อไปนี้

คำอุปมาอุปไมยที่พบในวรรณกรรมคำวสอนหญิง มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

*“พ่อแม่สั่งสอน ยามลูกยามนอน เตียวกายต้องเต้า ก้อยย่างเตียวไปย่องลัด เสมอด้ง
แมวย้ายย้าย”*

(“คำวสอนหญิง”, 2557, หน้า 4)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า ดัง มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ คือคำว่า แมว เปรียบว่า การเดินนั้นเหมือนแมว มีการอุปมาข้อความที่ถูกเปรียบเทียบคือคำว่า ย่องลัด ที่แปลว่า ค่อยๆเดินไป ข้อความทั้งอุปมาและอุปไมยรวมกัน แล้ว จึงแปลว่า ให้หัดเป็นคนทีค่อยๆเดินเหมือนแมวที่ย่องเข้ามา และเมื่อนำเป็นความเปรียบเทียบที่เปรียบเทียบให้ ผู้อ่านมี กิริยามารยาท ไม่เดินเสียงดังให้รู้จักเดินเบาๆเหมือนแมวเดินนั่นเอง

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำวทำบุญฮ่วมน้อง มีดังต่อไปนี้

*“สมลักษณะถูกท้วนอิตถิ เสน่ห์ก็มี ศรีบโคกเศร้า อิมปากแดงออน
เหมือนมอนหมากเต้า ลังฆาดูเลา ยิ่งล้ำ ผมเขี้ยวงามเงา เหมือนเตาอยู่น้ำ
สละติดอ่อนอ้วนจวนจวม ดิงบางฮ้างน้อย อีต้ออัยเกี่ยวกัม กับตมนาดม
งามสมตั้งแต้ม ผ่องหางตาแถม กิวกัมก่องแก้ม เหมือนวงเดือน
แสมโก่งก้อม นิ้วมือเกี่ยวกัม ผมเขี้ยวตั้งย้อม ผ่องสูงต่ำป้อมปอดดี
เมื่อยามน้องย้อม แสงสร้อยวาจี้ เหมือนกิววาริ ว่างสีต้องแต้ม”*

(“คำวทำบุญฮ่วมน้อง”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นเป็นการชมความงามของผู้หญิงซึ่งจะมีการใช้คำว่า เหมือน จำนวน 4 คำ คำว่า ดัง 1 คำ มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมา เปรียบเทียบโดยจะเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ คือ “อิมปากแดงออน เหมือนมอนหมากเต้า” เป็นการเปรียบ ชมผู้หญิงหญิงว่า มีริมฝีปากที่มีสีแดงสวยเหมือนสีของน้ำหมากเต้า คือ หมากที่ผ่านการตากแห้งมาแล้ว เมื่อเคี้ยวจะมีสีแดงของน้ำหมาก ภาษาเหนือจึงเรียก หมากที่ถูกตากแห้งว่า หมากเต้า “ผมเขี้ยวงามเงา เหมือนเตาอยู่น้ำ” ประโยคนี้เป็นการเปรียบชมความงามของผมว่ามีสีที่สวยเงาเหมือนเตาที่เขี้ยวข่มอยู่ในน้ำ “งามสมตั้งแต้ม ผ่องหางตาแถม กิวกัมก่องแก้ม เหมือนวงเดือน” ประโยคนี้เป็นการชมความงาม ของผู้หญิงที่ ชมว่างามเหมือนดังภาพวาด มีคิ้วที่โก่งสวยงามเหมือนวงเดือนที่อยู่บนฟ้า “ผม เขี้ยวตั้งย้อม” เปรียบความงามของผมว่าสวยงามดังถูกย้อมมา “เมื่อยามน้องย้อม แสงสร้อยวาจี้ เหมือนกิววาริ”

วนารี จ่างสีต้องแค้น” ประโยคนี้เปรียบกับความงามว่าเมื่อยามหญิงที่ตนหมายปองยิ้ม หรือพูดจา ใบหน้าของเธอก็จะชวนมองขึ้นมาขมขื่น

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำทำบุญฮ่วมน้อง มีดังต่อไปนี้

“บ่อหื้อไปไหน เก็บผักหักไม้ หื้ออยู่แต่หั้นในเฮือน น้องงามเลิศล้ำ
ปมีไผเหมือน แม่ตำแลเขียน งามเหมือนตั้งแค้น เดินเตียวก็สวย
ยิ้มตวยสองแก้ม ต่ายใช้สะแอมมากตัก บุญบ่บ่อหลาย บุญจายบ่จัก
บ่หวังอยู่ใกล้ไหลตวย เหมือนลวงเล่นฟ้า น้องกินตานสั่ง บ่อบั่นบอกข้า
ปางก่อนอนมาจากแลร์”

(“คำทำบุญฮ่วมน้อง”, 2557, หน้า 2)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า เหมือน จำนวน 2 คำ มาเปรียบเทียบ และมีการอุปมาข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ คือคำว่า “งามเหมือนตั้งแค้น” ประโยคนี้เปรียบความงามของผู้หญิงเหมือนกับภาพที่ถูกวาดไว้ “บ่หวังอยู่ใกล้ไหลตวย เหมือนลวงเล่นฟ้า” ประโยคนี้เป็นการเปรียบถึงผู้หญิงที่ตนรักว่ายากที่จะมาได้เคียงคู่กันเพราะเธอนั้นเป็นหญิงที่อยู่สูงไกลเกินเอื้อมเหมือนท้องฟ้า

คำอุปมาอุปไมยที่พบในคำวคนจันพลัดถิ่น มีดังต่อไปนี้

“อดเอาเตอะจาย บ่ถ้าหวังน้อง บ่ถ้าเกี่ยวข้องก้านเฮือน ก้านกินอยู่ใจ
อดได้บ่เปลื้อง ก้านบ้านหอเฮือน น้องกอยล้ำสร้าง จักอดอยู่ไป
เหมือนครุต่างบ้าน กำนงานไคมี ก้อยเยี่ยะ”

(“คำวคนจันพลัดถิ่น”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า “จักอดอยู่ไป เหมือนครุต่างบ้าน กำนงานไคมี ก้อยเยี่ยะ” มีคำว่า เหมือน มาเปรียบเทียบ ซึ่งเปรียบให้เด็กที่กำลังศึกษาเรียนอยู่ทำงานสิ่งใดให้รู้จักอดทนเหมือนกับการเป็นครุต่างบ้านที่ในภาษากลางแปลว่า ครูที่อยู่ชนบท เพราะครู คือผู้ที่มีภาระอันยิ่งใหญ่เมื่อนำอาชีพนี้มาเปรียบจึงทำให้ความหมายประโยคนี้เปรียบได้กับความอดทน

1.2.2) คำเปรียบเทียบอุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบโดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งให้เห็นภาพ คำที่ใช้เปรียบเทียบได้แก่คำว่า เป็น คือ เท่า เรียกให้เข้าใจง่ายว่า “การเปรียบเทียบ”(วิเชียร เกษประทุม, 2558: 313)

ตัวอย่างคำเปรียบเทียบอุปลักษณ์ ที่พบในคำวของแม่ครูจันทรดี คำวความสามัคคีดังต่อไปนี้

ความสามัคคีนี้ ตึงตึงนกหนา เกาะกุ่มลุมลา ปากันเต็มตุ้ม
งานหนักงานเบา หากเขาโอบอุ้ม เป็นหมู่เป็นจุม ตึงแล้ว

(“คำวความสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

จากตัวอย่างข้างต้นความว่า **เป็นหมู่เป็นจุม** คำว่า “เป็นหมู่” แปลว่า อยู่รวมกันหลาย คน คำว่า “เป็นจุม” แปลว่า อยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ จะสังเกตได้ว่าข้อความอุปลักษณ์ข้างต้นจะใช้คำว่า เป็น ในการเปรียบซึ่งมีความหมายว่า ไม่ว่าจะงานเล็กงานใหญ่หากเราช่วยกันสามัคคีพร้อมเพรียงเป็นหมู่คณะก็จะทำให้งานนั้นผ่านพ้นไปด้วยดีมากยิ่งขึ้น

1.2.3) คำเปรียบแบบสัญลักษณ์

คำเปรียบแบบสัญลักษณ์ คือ การเอาสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องใช้คำอธิบาย (วิเชียร เกษประทุม, 2558: 314)

ตัวอย่างคำเปรียบแบบสัญลักษณ์ ที่พบในคำของแม่ครูจันทรดี คำว่าทำบุญฮ่มน้อง ดังต่อไปนี้

*ปอไขบอกฝัน เตอะจันฮ่มแบ่ง ปันตัวจ่ายแบ่ง ไขฮู้
ข้าบู้ฮ่อม **ญิงงามดอกก๊** ปอจำเล่าฮู้ ปันฟัง*

(“คำวทำบุญฮ่มน้อง”, 2557, หน้า 1)

จากตัวอย่างข้างต้นความว่า **ญิงงามดอกก๊** คำว่า “ญิงงาม” แปลว่า สาวงาม คำว่า “ดอกก๊” แปลว่า คือพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งที่เป็นพันธุ์ไม้พื้นบ้านทางภาคเหนือ ลำต้นคล้ายต้นข่า มีดอกสีขาว กลิ่นหอม ข้อความสัญลักษณ์จึงเปรียบหญิงงามที่มีความสวยงาม บริสุทธิ์ผุดผ่อง ดังสีของดอกก๊

จากการศึกษาวรรณกรรมคำว ของ แม่ครูจันทรดี จันทรดี ในด้านของการใช้ความเปรียบ พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้ความเปรียบอุปมาอุปไมย เกี่ยวกับการชมความงามของผู้หญิง และมีการใช้ความเปรียบอุปลักษณ์ในเรื่องของความสามัคคี และใช้ความเปรียบด้านสัญลักษณ์เปรียบผู้หญิงกับดอกไม้

1.3) ลีลากลอน

การแต่งกลอนหรือคำประพันธ์นอกจากจะใช้โวหารต่างๆแล้วควรคำนึงถึงลีลาของการพรรณนา และรสของวรรณคดี รสในที่นี้หมายถึง รสคำและรสความ เมื่ออ่านแล้วจะเกิดอารมณ์ เกิดมโนภาพหรือภาพพจน์ต่อผู้อ่านให้สามารถคล้อยตามเนื้อความได้ (เริงชัย ทองหล่อ, 2553: 19) สิ่งเหล่านี้ล้วนกำหนดมาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตามตัวบทของเรื่อง และเพื่อให้เกิดอรรถรสในด้านการใช้ภาษาที่สื่อถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์และสวยงามมีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น โดยในตัวบทวรรณกรรมคำวของแม่ครูจันทรดี จันทรดี ดังตัวอย่างของแต่ละบทดังต่อไปนี้

1.3.1) นารีปราโมทย์

นารีปราโมทย์ คือ บทแสดงความรักใคร่ หรือเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหนุ่มและหญิงที่ตนหมายปอง หรือเป็นการพูดให้ความเพลิดเพลิน (บุญเกิด รัตนแสง, 2553: 129)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำวทำบุญฮ่มน้อง คือ การเล่าชมความงามของสตรี เช่น

*“แม่สร้อยดอกบัว แม่บัวดอกหอม แม่ศรีบุญฮ่อม แม่หลอมหล่อบัว
กันจ่ายได้เป็น ผัวแบ่งฮ่อมเฝ้า จักเอาเตรียมฟังซ่อนไว้”*

(“คำวทำบุญฮ่มน้อง”, 2557, หน้า 2)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำทำบุญฮ่วมน้อง คือ รสนารีปราโมทย์ ที่ว่าด้วยเรื่องของการชมความงามของหญิงสาวที่ตนเองรักโดยยกให้เป็นสิ่งสำคัญยากเกินไขว่คว้า คือ ชมให้เป็น “แม่สร้อยดอกป่า” หมายถึงหญิงผู้นี้อยู่เกินเอื้อมตั้งยอดดอกมะพร้าว ชมว่า “แม่น้ำวดอกหอม” หมายถึงหญิงผู้ที่มีความอ่อนนุ่มเหมือนต้นดอกหอม ชมว่า “แม่ศรีบุญฮ่อม” หมายถึง หญิงผู้ที่มีบุญบารมีมากเป็นที่รักที่เมตตา ชมว่า “แม่หลอมหล่อเบา” หมายถึง งามเหมือนรูปปั้นงามอย่างไรที่ตี “กันจายได้ เป็น ผัวแแบ่งฮ่วมเฝ้า จักเอาเตรียมพิงซอญไว้” หมายถึง ความเสน่ห์หาอยากได้หญิงอันเป็นที่รักมาครอบครอง

1.3.2) พิโรธวาทัง

พิโรธวาทัง คือ แสดงอารมณ์โกรธเคือง ตัดพ้อต่อว่า เสียดสี ประชดประชัน เยาะเย้ย ถากถาง ระหว่างตัวละครในเรื่อง (บุญเกิด รัตนแสง, 2553: 129)

รสภาษาในวรรณคดี ที่พบในคำวามสามัคคี คือ การเล่าถึงการประชดประชัน เสียดสี เช่น

*“ทบทวนหลายครั้ง ก่อนจะเลือกตั้งตัวแทน หื้อแจ่มผ่อหน้า เป็นคนแป้นผี
คนดีคนบ้า บัดจะระณาแน่ซัด เลือกเอาผีสาง จ้างบ่แม่นตัด
คิดหันแต่ได้ต่างรวย ชายตัวเซงลี ปมีเขินขวย ได้เงินเฮงขวย
กอบโกยเต้าอัน ตำบลนาทราย บ่รุ่งเรืองมัน นับแต่มีวันล้อมทรุด”*

(“คำวามสามัคคี”, 2557, หน้า 1)

จากข้อความข้างต้นที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ รสภาษาในวรรณคดีเกี่ยวกับพิโรธวาทัง คือ การกล่าวข้อความแสดงอารมณ์ไม่พอใจ เสียดสี ประชดประชัน มีการกล่าวถึงสิ่งที่ผู้นำควรจะยึดมาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในคนหมู่มาก และเพื่อเป็นการเสียดสีให้ผู้ที่ได้อ่านได้ถูกคิดถึงวิธีการเลือกผู้นำที่ดีมาปกครองชุมชนให้เกิดความเจริญ โดยจะเห็นได้จากการใช้คำ เช่น “เลือกเอาผีสาง จ้างบ่แม่นตัด คิดหันแต่ได้ต่างรวย” เป็นการกล่าวถึงหากเราเลือกคนไม่ดีคนผู้นั้นก็จะคิดแต่หาทางให้ตนเองร่ำรวย ไม่นำพาให้ชุมชนเกิดความเจริญขึ้นได้การใช้ภาษาแบบเสียดสี จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ไม่ชอบคนไม่ดีจนนำไปสู่การไม่เลือกคนไม่ดีมาเป็นผู้นำนั่นเอง

บทสรุป

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาใน วรรณกรรมคำวามของ แม่ครูจันทร์ดี จันทร์หนู พบว่ามีการใช้คำที่สามารถจำแนกได้คือ การใช้คำซ้อน พบว่าส่วนใหญ่มีการใช้คำซ้อนเพื่อความหมายเน้นลักษณะ คือคำว่าหลายมากกว่า และใช้คำซ้อนเพื่อเสียงเพื่อความหมายประโยคสมบูรณ์ คือคำว่า นอนาย คำซ้อนทั้งสองประเภทนี้ปรากฏในคำสอนหญิง ใช้คำซ้ำที่เน้นเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติปรากฏในคำสอนหญิง คือ คำว่า ปี่น้องๆ และคำซ้ำที่เน้นระยะทาง คือคำว่า ไกลๆ ใช้คำซ้ำที่เลียนเสียงธรรมชาติคือคำว่า ถึงๆ คำซ้ำส่วนใหญ่ปรากฏในคำวามหวังทรัพยากร ส่วนคำเรียกขานพบว่ามีการใช้คำเรียกขานแทนลักษณะของสิ่งไม่ดีหรือคนไม่ดีคดโกงบ้านเมืองว่าโดยใช้คำว่า ผีสาง เป็นคำเรียกขาน ปรากฏในคำวามสามัคคี การใช้ความเปรียบ พบว่ามีการใช้ความเปรียบแบบอุปมาอุปไมยที่เปรียบระหว่าง การสอนให้ผู้หญิงมีกิริยาท่าทางการเดินของผู้หญิงให้เหมือนกับแมวปรากฏในคำสอนหญิง และการเปรียบเทียบความงามของผู้หญิง

เหมือนดังหญิงที่สูงส่ง งามเหมือนธรรมชาติ ปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง ใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญปรากฏในคำความสามัคคี ใช้ความเปรียบแบบสัญลักษณ์ คือเปรียบผู้หญิงว่างามบริสุทธิ์เหมือนดอกไม้สีขาวปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง สีสากลอน พบว่า มีการใช้ลีลาการประพันธ์ที่สื่อถึง รสนารีปราโมทย์ กล่าวชมความงามของหญิงที่ตนรักและหมายปอง ซึ่งปรากฏในคำทำบุญฮ่วมน้อง และพิโรธวาทัง กล่าวถึงการประชดประชันคนคดโกงบ้านเมืองปรากฏในคำความสามัคคีทั้งหมดนี้เป็นความโดดเด่นทางด้านศิลปะการใช้ภาษาของแม่ครูจันท์ดีไม่ว่าจะเป็น การเลือกใช้คำที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนเพราะมีการผสมผสานระหว่างภาษาเหนือและภาษากลาง มีการเล่นคำสัมผัสคล้องจอง ทำให้คล้องตามเข้าถึงอารมณ์และจินตภาพได้เป็นอย่างดีวรรณกรรมคำของแม่ครูจันท์ดี จึงเกิดความความเป็นเอกลักษณ์มีรูปแบบที่น่าค้นหาศึกษาต่อไปเป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

งานวิจัยการศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมคำของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว นอกจากจะมีความน่าสนใจควรค่าแก่การศึกษาแล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูสถิต จิตสังวร เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์คำร่ำคำสอนเจ้าราช เพราะแนวของเนื้อเรื่องหรือตัวบทมีการว่าด้วยเรื่องของการใช้คำเรียกขานและการใช้คำร่ำเพื่อเป็นตัวบทในการสอนให้ผู้คนเป็นคนดี ซึ่งก็มีความสอดคล้องกันกับคำของแม่ครูจันท์ดีในเรื่องของคำเรียกขาน การใช้ความเปรียบแบบเป็นอุปมาอุปไมยและในเรื่องของคำสอนที่แม้ว่า จะเป็นการสอนที่ต่างกันแต่จุดมุ่งหมายคือมุ่งเน้นให้ผู้คนเป็นคนดีมีศีลธรรมปฏิบัติตนอยู่ในทางที่ดีงาม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมคำ ของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว สามารถศึกษานอกเหนือจากศิลปะการใช้ภาษาและกลวิธีในการสอนแล้ว ยังสามารถศึกษาเกี่ยวกับภาพพจน์ของสังคมที่สะท้อนออกมาในวรรณกรรมคำ แต่ละบท เช่น คำสอนหญิง คำความสามัคคี คำหวังทรัพย์ากร เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมคำ ของแม่ครู จันท์ดี จันท์หนิ้ว ในคำ สอนหญิง สามารถศึกษาต่อยอดไปในเรื่องของความเปรียบเกี่ยวกับ คำสอนหญิง ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ปราบปัญจะ. (2553). *การศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
เนตรทราย คงอนวัฒน์. (2550). *ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายของวัฒน์ วรรณยางกูล*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ. กรุงเทพฯ.
บุญเกิด รัตน์แสง. (2553). *เกร็ดวรรณคดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: ธนธการพิมพ์
ปราโมทย์ สกุลรักความสุข. (2550). *ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีของพระเกียรติฯ*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
พระครูสถิต จิตสังวร. (2555). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำร่ำคำสอนเจ้าราช*.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

- เริงชัย ทองหล่อ. (2553). *หลักการประพันธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์
- เริงชัย ทองหล่อ. (2557). *ภาษาไทย ม.4-6*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์
- วิเชียร เกษประทุม. (2558). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2555). *วรรณกรรมล้านนา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2558). *ฉันทลักษณ์ล้านนา*. เชียงใหม่: มิ่งเมือง
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย